

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ З ПИТАНЬ ДЕКЛАРУВАННЯ ТА КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

бульв. Миколи Міхновського, 28, м. Київ, 01103, тел. (044) 200 08 27,
тел. контакт-центру (044) 200 06 94, тел. повідомлень про корупцію (044) 200 06 91,
офіційний вебсайт: nazk.gov.ua, e-mail: info@nazk.gov.ua, код ЄДРПОУ 40381452

На № 1/12240-23 від 17.08.2023
(вх. № 22197/0/03-23 від 17.08.2023)

Міністерство освіти і науки України
mon@mon.gov.ua

Про викладацьку діяльність керівництва закладів освіти

Перелік суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), визначений у ст. 3 Закону. До них належать, зокрема, посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону (п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону).

В силу ч. 2 ст. 167 та ч. 2 ст. 169 Цивільного кодексу України державні та комунальні навчальні заклади (далі – заклади освіти) є юридичними особами публічного права, а їх посадові особи – суб'єктами, на яких поширюється дія Закону.

Інформація про те, хто вважається посадовою особою юридичної особи публічного права, викладена в п. 26 Роз'яснень Національного агентства від 29.12.2021 № 11 «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку)» (далі – Роз'яснення)¹. Ними є особи, які мають повноваження здійснювати організаційно-розпорядчі та/або адміністративно-господарські функції (обов'язки). Зміст організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків (функцій) розкрито у постанові Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво», а також у п. 25 Роз'яснень.

Таким чином, керівники закладів освіти, їх заступники, а також інші працівники, які виконують організаційно-розпорядчі та/або адміністративно-господарські функції, належать до посадових осіб юридичних осіб публічного права та на них поширюється дія Закону відповідно п.п. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону.

¹ З Роз'ясненнями можна ознайомитися онлайн у Базі знань НАЗК <https://wiki.nazk.gov.ua> (розділ «Декларування»); є можливість пошуку по контексту) або у форматі зручного посібника: <https://bit.ly/3Ijg9u7>

Національне агентство з питань запобігання корупції
№203-01/21233-23 від 15.09.2023
Підписувач Катусинська Ілона Вікторівна
Сертифікат 3FAA9288358EC003040000038432F00B037BA00
Дата підписання 15.09.2023

Закон передбачає низку вимог (заборон, обмежень), кожна з яких застосовуються окремо та поширюється на чітко визначене саме для цієї вимоги коло суб'єктів, зазначених у відповідній статті Закону.

До таких вимог, заборон належать, зокрема:

- заборона займатись іншою оплачуваною діяльністю (далі – заборона сумісництва) – ст. 25 Закону; ця заборона *не поширюється* на посадових осіб юридичних осіб публічного права, в т.ч. на посадових осіб закладів освіти;

- вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів – ст. 28 Закону; ці вимоги *поширюються* на посадових осіб юридичних осіб публічного права, в т.ч. на посадових осіб закладів освіти.

Зайняття особою іншою (ніж основна робота) оплачуваною діяльністю в окремих випадках може спричинити виникнення у неї конфлікту інтересів. *Конфлікт інтересів (ст. 28 Закону) може виникати навіть у випадку, якщо на особу не поширюється заборона сумісництва (ст. 25 Закону), або особа займається дозволеним Законом видом діяльності (наприклад, викладацькою діяльністю).* В таких випадках особі слід дотримуватись вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Отже, непоширення на посадових осіб закладів освіти заборони сумісництва (ст. 25 Закону) *не виключає* поширення на них вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 28 Закону) та необхідності їх дотримуватися.

Роз'яснення Національного агентства стосовно встановлення наявності/відсутності конфлікту інтересів та його основних складових містяться у розділі 2 Методичних рекомендацій від 21.10.2022 № 13 «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції»² (далі – Методичні рекомендації).

Так, враховуючи наведені у ст. 1 Закону визначення, конфлікт інтересів може існувати у особи в ситуації, коли:

- в особи наявний приватний інтерес (будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами – ст. 1 Закону);

- в особи наявні службові повноваження, під час реалізації яких вона може вчиняти дії, приймати рішення з питання, у якому у неї наявний приватний інтерес;

- такі службові повноваження мають дискреційний характер (тобто є такими, коли особа може на власний розсуд обирати з кількох юридично допустимих дій, рішень).

Саме сукупність зазначених факторів дає підстави стверджувати, що приватний інтерес особи може впливати на об'єктивність та неупередженість під час вчинення особою дії, прийняття рішення, а отже, в особи є конфлікт інтересів.

За відсутності принаймні однієї із складових – приватного інтересу та/або службових повноважень дискреційного характеру – конфлікт інтересів не виникає.

² З Методичними рекомендаціями можна ознайомитися онлайн у Базі знань НАЗК <https://wiki.nazk.gov.ua> (розділ «Конфлікт інтересів»; є можливість пошуку за контекстом) або у форматі зручного посібника: <https://bit.ly/3G8z7FM>

Щодо конфлікту інтересів у керівників закладів освіти, які займаються викладацькою чи іншою діяльністю

1. Керівник закладу освіти одночасно займає іншу штатну посаду на умовах окремого трудового договору (контракту в очолюваному ним закладі освіти

Керівники закладів освіти організують діяльність закладу та наділені повноваженнями приймати рішення організаційно-розпорядчого характеру стосовно усіх працівників закладу.

У разі, якщо керівник закладу освіти одночасно працює в цьому ж закладі на іншій посаді, то свої службові повноваження керівника закладу освіти він також може реалізовувати стосовно себе як працівника-сумісника.

В такому випадку у сфері реалізації службових повноважень керівника закладу освіти наявний приватний інтерес, що може вплинути на об'єктивність та неупередженість прийняття ним рішень, вчинення дій стосовно себе як працівника-сумісника, що свідчить про наявність у керівника закладу освіти потенційного конфлікту інтересів.

Потенційний конфлікт інтересів *не виникає* у разі, якщо керівник закладу освіти здійснює викладацьку діяльність, працюючи за сумісництвом в *іншому закладі освіти*.

Додатково пропонуємо розглянути приклад 1 у п.п. 14.1.4 п. 14.1 розділу 14 Методичних рекомендацій, в якому зазначається про наявність потенційного конфлікту інтересів у ректора університету, який одночасно працює за сумісництвом на іншій посаді в очолюваному ним університеті.

Вказаний приклад був відсутній в попередній редакції Методичних рекомендацій і доданий при їх останньому оновленні. Таке доповнення Методичних рекомендацій у деяких осіб створило хибне уявлення про те, що до такого оновлення потенційний конфлікт інтересів у ректора не існував.

У зв'язку з цим зазначаємо, що факт наявності/відсутності конфлікту інтересів в тих чи інших ситуаціях встановлюється на підставі положень чинного законодавства та не залежить від того, чи описана відповідна ситуація як приклад конфлікту інтересів в Методичних рекомендаціях.

Доповнення Методичних рекомендацій новими прикладами, у тому числі і вищезазначеним, здійснюється Національним агентством на основі узагальнень запитів про роз'яснення, які надходять до Національного агентства, та не свідчить про відсутність конфлікту інтересів в таких ситуаціях до оновлення Методичних рекомендацій. Останні лише доводять відповідну інформацію до широкого загалу і націлені на запобігання вчинення правопорушень.

2. Керівник закладу освіти здійснює викладацьку чи гурткову роботу у цьому ж закладі, не займаючи іншої штатної посади на умовах окремого трудового договору

Посадові особи закладів освіти в певних випадках можуть здійснювати викладацьку чи гурткову роботу у цьому закладі, не займаючи іншу штатну посаду на умовах окремого трудового договору. У такій ситуації, як *правило*, у них потенційний конфлікт інтересів не виникає.

В описаній ситуації конфлікт інтересів у керівника закладу освіти може виникнути у разі, якщо він реалізовуватиме службові повноваження дискреційного характеру (прийматиме рішення, вчинятиме дії) стосовно себе як особи, яка здійснює викладацьку чи гурткову роботу у цьому закладі.

Інформація про службові повноваження та їх дискреційний характер викладена у п. 2.3 розділу 2 Методичних рекомендацій. З ситуацією відсутності дискреційного характеру повноважень можна ознайомитися у прикладі 5 п.п. 14.1.6 п. 14.1 розділу 14 Методичних рекомендацій.

Щодо конфлікту інтересів у заступників керівників, інших посадових осіб закладів освіти, які займаються викладацькою чи іншою діяльністю в цьому ж закладі освіти

У заступників керівників, інших посадових осіб закладів освіти (які працюють за сумісництвом в цьому закладі освіти) буде наявний потенційний конфлікт інтересів, якщо вони за основною посадою (заступника керівника, декана факультету, завідувача кафедри тощо) наділені службовими повноваженнями дискреційного характеру, під час реалізації яких можуть вчиняти дії, приймати рішення організаційно-розпорядчого характеру стосовно себе як працівника, який обіймає іншу посаду у закладі освіти. За відсутності таких повноважень потенційний конфлікт інтересів у вказаних осіб не виникає.

Наприклад, конфлікт інтересів існуватиме у завідувача кафедри, декана факультету закладу вищої освіти, якщо вони обіймають також іншу посаду на кафедрі, факультеті, які очолюють.

У разі здійснення викладацької та іншої роботи заступниками керівників, іншими посадовими особами закладів освіти у цьому закладі без зайняття іншої посади на умовах окремого трудового договору, або зайняття посади на іншій кафедрі, іншому факультеті потенційний конфлікт інтересів не виникає.

Які дії слід вчинити у випадку наявності конфлікту інтересів

У разі наявності у особи конфлікту інтересів він повинен бути врегульований у встановленому Законом порядку.

У Методичних рекомендаціях міститься інформація про:

у пп. 3.2, 3.3, 3.5 розділу 3 – обов'язки особи у зв'язку з наявністю у неї конфлікту інтересів та алгоритм її дій; зокрема, про те, кого необхідно повідомити про наявність конфлікту інтересів;

у п. 3.4 розділу 3 – обов'язки безпосереднього керівника особи, у якої наявний конфлікт інтересів, або керівника органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання її звільнення з посади;

у розділі 5 – зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів.

До заходів зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів належить, зокрема, зовнішній контроль за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень, який застосовується в порядку, передбаченому ст. 33 Закону. Зокрема, приймається рішення про здійснення зовнішнього контролю, в якому визначаються форма контролю, уповноважений на проведення контролю працівник, а також обов'язки особи у зв'язку із застосуванням зовнішнього контролю за виконанням нею відповідного завдання, вчиненням нею дій чи прийняття рішень.

При цьому, підготовка колегіальними органами закладу освіти проектів рішень керівника закладу освіти та/або їх погодження такими органами чи профспілковим комітетом не може розглядатись як захід врегулювання конфлікту інтересів (зовнішній контроль), якщо відповідні дії не здійснюються в рамках реалізації зовнішнього контролю, застосованого з *дотриманням всіх необхідних вимог* ст. 33 Закону.

Звертаємо увагу, що делегування окремих повноважень керівника закладу освіти іншій посадовій особі закладу освіти (наприклад, своєму заступнику) в частині прийняття рішень, вчинення дій стосовно себе як працівника-сумісника не виключає наявності у керівника закладу освіти конфлікту інтересів, оскільки він як керівник має право надавати зазначеній посадовій особі закладу освіти як підпорядкованій особі вказівки, доручення, контролювати їх виконання тощо.

Також таке делегування повноважень може призвести до виникнення конфлікту інтересів у зазначеній посадовій особі закладу освіти та порушуватиме вимоги п. 1 ч. 1 ст. 28 Закону щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів.

Інформація щодо типових ситуацій та обставин, що свідчать про наявність приватного інтересу чи зумовлюють його виникнення, серед яких і відносини прямого підпорядкування, викладена у п.п. 2.2.1 п. 2.2 розділу 2 Методичних рекомендацій.

Додатково рекомендуємо переглянути приклад 5 п.п. 14.1.1 п. 14.1 розділу 14 Методичних рекомендацій, у якому застосовується аналогічний підхід при розгляді питання, чи є належним способом врегулювання конфлікту інтересів керівника підприємства делегування його повноважень у частині, що стосується близької особи, своєму заступнику.

Відповідно до ч. 6 ст. 13¹ Закону основними завданнями уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) є, зокрема:

- надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції;
- здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі у територіальних (міжрегіональних) органах, на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях;
- здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, *сприяння його врегулюванню*, інформування керівника відповідного органу та Національного агентства про виявлення конфлікту інтересів та заходи, вжиті для його врегулювання.

У зв'язку з цим Національне агентство рекомендує посадовим особам закладів освіти, у яких наявний конфлікт інтересів / які потребують допомоги в частині визначення наявності чи відсутності у них конфлікту інтересів *звертатись до уповноважених підрозділів (уповноваженої особи)*, утворених (визначеної) відповідно до ст. 13¹ Закону (в закладі освіти або органі, до сфери управління / підпорядкування якого належить заклад освіти).

Уповноважених підрозділів (осіб) Національне агентство додатково інформує:

- з інструментарієм уповноваженого для виявлення та врегулювання конфлікту інтересів можна ознайомитись у Настанові здійснення уповноваженим заходів з виявлення

та врегулювання конфлікту інтересів³, а також в онлайн-курсі «Конфлікт інтересів: від виявлення до врегулювання»⁴;

- для спілкування між уповноваженими особами з питань запобігання та виявлення корупції у Facebook створено спеціальну платформу – Форум антикорупційних уповноважених⁵, а для обміну досвідом та взаємної інформаційної підтримки діє чат⁶;

- на навчальній платформі Study.NAZK⁷ розміщені спеціальні онлайн-курси для антикорупційних уповноважених: «Впливай – викривай», «На захисті прав викривачів», «Візуї професійно».

З метою забезпечення належного виконання вимог Закону щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та запобігання вчиненню правопорушень, пов'язаних з корупцією, *просимо Міністерство освіти і науки України довести інформацію, зазначену у цьому листі, до відомих посадових осіб закладів освіти, а також уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції в системі освіти.*

**Керівник Управління
формування правових позицій з питань
декларування та конфлікту інтересів
Національного агентства з питань
запобігання корупції**

Ілона КАТУШИНСЬКА

Круглюк Інна (044) 200 06 94

Більше роз'яснень на інформаційних ресурсах Національного агентства:

Навчальна платформа «Study.NAZK»
з відеокурсами про декларування,
конфлікт інтересів, навчання для
антикорупційних уповноважених тощо

База знань «Wiki.NAZK»
роз'яснення з питань декларування,
конфлікту інтересів, статусу викривача
корупції, рекомендації антикорупційним
уповноваженим тощо

³ <https://wiki.nazk.gov.ua/?sl=5772>

⁴ <http://surl.li/koosx>

⁵ <https://www.facebook.com/groups/anticorforum>

⁶ Приєднатися до чату можна за посиланням: <https://m.me/ch/AbZlvFyOOeBQaHcK/>

⁷ <http://surl.li/kroyz>